

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptorium diuine legis venerabilis fratris Joha[n]nis Nider de ordine predicatorum

Nider, Johannes

Nurnberge, 28.VII. 1496

Tertiu[m] de nu[m]ero [e]t gradu dilige[n]doru[m].

urn:nbn:de:hbz:466:1-31252

impēso p̄gandet. Quartū indicū car-
nalis amoris sunt manuscula. dulces
littere. sudaria. et h̄mōl trāsmīssa. q̄
fm̄ Hiero. xp̄i amor non h̄z. nā talia
cōseruata dilectionē nocuā nutriunt
et inspecta inficiūt. S̄z sp̄ualis amor
h̄z p̄rasz crebras orōnes exhortato-
rias allocutiōnes et plarū necessitarum
subuētiōes. Quintū indicū ē inordi-
nata dissimulatio vicioꝝ adinuitē. p̄-
ditto maioris p̄fect̄. in casu q̄ alterus
localiter distare oporteret. et defensio
alteri⁹ in aliq̄ vicio vel excessu. s̄z chari-
tas fm̄ illud Apoc̄. iij. dicit cur̄ xp̄o.
REgo q̄s amo arguor castigo. **S**c̄da
dilectio p̄imi ē cupiditatis qua quis
aliū diligit p̄pter lucrū soluz. sic serui
diligit d̄nos. q̄z volūt habere lucrū. s̄z
p̄reclū. et sic ec̄uerso d̄ni seruos. Sic
etiā diligit equos n̄fos. vineas. bo-
ves et silia. Et illa dilectio nō ē merito-
ria q̄ procedit ex solo amore seu affe-
ctiōe p̄rij cōmodo. Tertia dilectio ē
nālis fundata in cōiunctiōe naturalis
originis. vt cū volum⁹ alicui bonū. q̄z
cognatus vel cōsanguine⁹. et sic parē-
tes. liberos et cognati cōsanguineos
diligit. Que dilectio p̄t eē bona vel
mala fm̄ diuersas circūstantias. s̄z nū-
q̄ est meritoria illa nālis dilectio. q̄
quis diligit aliū solū iō quia cognat⁹
estus ē. Sic etiā bruta diligit fetus su-
os. Vñ Greg. in omel. de apl̄s. Iste
veraciter charitatē habet. q̄ et amicus
diligit in deū et inimicū p̄pter deū. Nā
sunt nōnulli q̄ diligit p̄imos scilicet
p̄pter affectiōnē carnis et cognatiōis.
quibus tñ in hac dilectiōe sacra eloq̄a
nō cōtradict̄. s̄z alit̄ d̄ est qd̄ sp̄ite im-
pendit nature. aliud qd̄ p̄ceptis d̄nic̄
ex charitate debetur obediētie. Vñ ni-
mirū et p̄imū diligit. et tñ ista subli-
mia dilectiōis p̄mia nō assequunt̄. q̄z
amorē suum nō sp̄ualiter s̄z carnaliter
impendunt. Siquis tñ diligit cogna-

tos non solū ideo q̄ cognati sunt. sed
etiā p̄pter deum et ex charitate infusa
tūc fit dilectio meritoria. s̄z em̄ non
destruit naturā. s̄z eā dirigit et ordinat.
Quarta dilectio p̄imi ē socialis. qua
q̄s alteri vult bonū solū iō q̄ est soci⁹
ei⁹ vel amicus. p̄cūis. cōpatriota et fa-
miliaris sibi. Que p̄t eē bona vel ma-
la fm̄ circūstantias. et q̄ fit solū p̄pter
societatē. tūc nō est meritoria. Vnde
Matth. v. Si diligitis illos q̄ vos di-
ligūt quā mercedē habebit. Dilectio
igit ista q̄ta p̄t eē mala vt in h̄s qui
se iunāt ad pct̄m. bona s̄z non merito-
ria in h̄s q̄ sine charitate in bonis se
iunāt. et meritoria si fit p̄pter deum.

Capitulum. iij.

DE ordine autē dilectionis tria
sunt vidēda. **P**rimo de nume-
ro et q̄du diligēdōrū. **S**c̄do de
ordine quo p̄imis effectiue p̄ elemo-
synā vel alter subueniendū sit. **T**ertio
an pct̄os sint diligēdi. **Q**rtum ad
p̄mū intellectū notādū p̄mo q̄ p̄im⁹
vel q̄s mer p̄t intelligi diligit tripl̄.
Primo mō cōplacētē et delectatiue.
id est. q̄ q̄s delectet et complacentiam
habeat in bono qd̄ aliquis possidet.
Sc̄do mō aliqd̄ diligit affectiue seu
optatiue vel desideratiue. **T**ertio mō ef-
fectiue. Nā dilectio ē volūtiō boni. et il-
la dilectio dicit dilectio affectiua seu
optatiua. Illi⁹ aut dilectiōis sunt plu-
res effecti. vt elemosyna corporalis vel
sp̄ualis. et opa bona alia. et exhibitio
taliū effectū dicit dilectio effectiua.
Sc̄do rememorādū q̄ bona nob̄z p̄-
rimis desiderāda sunt tripl̄cia. Que-
dā maxia vt būndō. Alia media vt vir-
tutes. Tertia infima vt corp̄i deferen-
tia. et q̄b̄ male vt possum⁹. vt scia. bo-
noz dimitte silia. **T**ertio nō q̄ cū cha-
ritas inclinet ad diligēdū diuersa bona
meliora et optia q̄ ordo necari⁹ est ibi.
Vñ sup̄ illo Cant. ij. Ordinauit i me

charitate. Ambro. dicit. Multo charitas inordinata est. quod primum est. ponunt tertium et quartum. peccat quod preposere agit. Nam scire quod facias. et nescire ordinem faciendi. non est perfectio cognitionis. Ordinis namque ignorantia turbat meritum for-
mam. Ordo igitur diligendorum secundum magis-
strum in. iij. dist. xxx. putat elicere ex Aug. li. de doc. christiana. Ambro. ubi dicitur. et Hieronymum super Ezechiel. presertim in. xij. gradibus. Nam primum omnium deus diligendus est. primum affective sic super omnia ut diligatur propter se tantum. et alia omnia diligantur propter ipsum relativum in eum ordinando eam rationem. primo amore et quod si ibereat quod homo potius velle sezer omnem creaturam non esse quam deum non esse. et quod homo propter nullam creaturam deliberat scilicet faciat aliquid contra preceptum dei sibi dilecti. in quo in deus cauerit ut habes precepto. iij. c. viij. R. Secundo diligat super omnia placenter et delectative sic quod nulli velit bonum sicut deo. Tertio effectivum diligendus est super omnia. Maxime enim effectus exterioris charitatis sibi exhibendi sunt. puta honor et reverentia specialis conformitas voluntatum. obediencia laus. gratiarum actio. et similia. secundum illud psalmi. Mandate eius secundum multitudinem magnitudinis eius. ex quo patet quod bonum sibi timere habet quod boni interdum reverentiam serviant quam deo. et converso timere habet presertim talem honorem sibi fieri permittentes ut dicitur gloria. Bester. xij. quia ob causam Mardochei venerari noluit Aman malum. Secundo gradu quilibet tenet seipsum diligere quantum ad animam sibi bonum volendo. putat expositum est primum. c. plus affectivum. id est. extensor affectu seu actu dilectionis quam proximo. quod tenet intensiori affectu et voluntate sibi ipsi vellet bonum virtutis et virtutum et actuum bonorum quam cuiusquam alteri boni. et tenet se firmiter diligere ad illa ista quod minus possit averti a dilectione sui quam cuiusquam alteri post se. Ex quo patet quod non solum bonus homo ex chari-

tate. imo malus debet secundum legem se plus diligere et intensius amore optativo quam proximum. saltem ordinato amore. qui. scilicet. est respectu predictorum triplicium bonorum. Non tamen quantum ad malum deus se plus proximo bono diligere complacenter et delectative. quod non placere et tristari deus de eo quod nunc est desiderare quod fiat bonum. et si bi hoc quantum ad rationem potest et diligentius quam cuiusquam alteri procurare. Quilibet etiam homo tenet omnes homines videntes diligere equaliter. et sicut seipsum referendo equalitatem ad paritatem boni quod optat. quod quilibet tenet primo cuiuslibet optare vellet eandem virtutem. id est. equaliter virtutem. quam sibi optat. et eandem perfectionem virtutum et gratiarum quod hoc est diligere proximum tuum sicut teipsum. id est. ad idem bonum ad quod teipsum. ut vult Aug. super illo Gal. vij. Operemur bonum ad omnes. Et apostolus dicit. j. Cor. vij. Volo omnes homines esse sicut me. id est. ad tantum bonum. licet non tanto affectu teneat. Tertio gradu post seipsum tenet quod inter omnes maxime diligere intensius parentes suos. quod quanto res diligibilis est ipsi diligenti magis commincta. et quanto magis primum diligebat ab ea. et quanto plura maiora beneficia suscepit ab ipsa. tanto plus et intensius deus ea diligere. Sed parentes aliquis sunt homines. quod primo gradu primum dilectione provenientes natos et eis esse post deum. nature et disciplinam tradiderunt. et cetera. Sed dices. quod si parentes essent mali. nonne tunc ceteri minus propter quod vel etiam extranei boni essent amore parentibus proponendi. Respondeo. quod placenter et delectative debemus plus diligere meliorem. quod debemus plus placere in bono suo adepti. et in maiori bono plus quam in minori bono. Sed homo sic amore optativo et desiderativo tenet se plus diligere intensius. etiam si malus sit. Ita etiam optative et desiderative debet homo plus diligere parentes malos

¶ alio exilatores qñ ofcñq; bonos. qz
debet intensiori actu eis oprare z desl
derare vitā eternā. z vt boni fiāt. q̄ cui
cūq; alteri viatorū etiā meliori. Et debz
etiā hō maxie ad hoc conari z coope
rari fm exigentiā stat⁹ sui. vt boni fiāt
z charitatē acq̄rantz in ea p̄maneat.
¶ No autē debet approbare eoz mala fa
cta qz hoc eēt eos odire. Quarto post
parētes debz hō maxime diligere in
tensiu filios z filias. Quinto deinde
fratres z sorores. Sexto consequēter
plus p̄p̄inos q̄ minus p̄p̄inos. Se
ptimo domesticos plus q̄ extraneos
¶ Octavo extraneos. Et hoc seruandū
est tam fm ordinē charitatis in se q̄
fm ordinē rectū nature quē charitas
nō aufert. s̄ p̄cipit regular. Et nōt
Rich. in tertio. dist. xxix. q̄ in iēstio di
lectionis attendit fm p̄p̄initatē ad
deū que ē bonitas ip̄i⁹ diligibilis. po
test q̄ dicit ip̄e tāta esse bonitas extra
neorū min⁹ cōiūcti. z tāparua bonitas
z p̄p̄initas mihi magis cōiūcti. vt
pote qz nō attinet mihi nisi i tertio vel
quarto gradu. q̄ ex maiori affectu de
beo diligere extraneū magis bonū q̄
magis p̄iunctū mihi minus bonū.
¶ Hoc etiā innuit Amb. cū dicit. q̄ do
mestici boni sūt etiā malis filiis p̄po
f̄nēd. ¶ Nono debem⁹ inimicos dil
gere vt bono nature eoz bonū velim⁹
s̄ in q̄tū sūt inimici. id ē. iuste nobis
nocere cupētes. nō debem⁹ eos dilige
re. Nō scōt. qz tūc pctm̄ amaremus. Nō
p̄mi est. qz etiā sunt p̄mi fm illud
p̄ceptū Mat. v. Diligite inimicos
vros. b̄n̄facite his q̄ oderūt vos. Pro
quo fm Tho. notandū. q̄ h̄mōi dile
ctio nature inimici p̄t̄ dupl̄r p̄sidera
ri. Vno mō in general. z sic diligere
inimicū ē de necessitate salutis. vt cuz q̄s
in general diligit p̄minos. ab illa ge
neralitate inimicū nō excludat. als pec
caret mortaliter p̄ charitatē. Alio mō

cōsiderat dilectio p̄mi in sp̄ciali vt
scz q̄s i sp̄ciali moneat motū dilecti
onis actualis ad inimicū suū. Ita q̄
actualiter velit optet sibi bonū. illud
nō ē de necessitate p̄cepti. Exēplū qñ co
gitas de Socrate inimico. nō oportet
q̄ statim optes sibi bonū actualiter.
Nō est. qz p̄ceptū de dilectiōe inimici
est affirmatiuū. id nō obligat p̄ semp
s̄ p̄cepti ē vt nō odias eū. z vt nūq̄ ve
llas optes sibi mala in iēstio nocēdi.
qz nō odire p̄miū est p̄ceptū negati
uum. id obligat semp z p̄o semp. Est
tū vt dicit Tho. de necessitate charita
tis fm p̄parationē animi vt scz homo
habeat animū patū ad hoc vt i singu
lari inimicū affectiue diliget si necessi
tas occurreret. s̄ q̄ absq̄ necessitate ar
ticulo homo hoc actu impleat p̄fecti
onis ē. z adhuc maioris p̄fectiōis si a
more elicto actu ferat dilectiue in in
micū cū affectu volēdi sibi bonū. po
tissime qñ inimicus actu offendit. vt
xpo in cruce accidit. De hac materia
pleni⁹ dicit in p̄cepto. v. d̄ homicidio
¶ Decio z undecimo z vltio diligere de
bemus ex charitate corpa n̄ra z prox
imoz eis volēdo bonum. Sūt autē cor
poris bona. cibus. pot⁹. aer. gaudiu. z
tristitia. somnus. vigilia. abstinentia. et
tam p̄spera q̄ aduersa. in q̄tum talia
deserunt spiritū. In q̄tum vero sp̄s
in v̄tutib⁹ impēditur. talia z similia nō
sunt bona corporis s̄ nocua qz damna
tur p̄ talia eternaliter. vt ad illud dis
ponit. Irē q̄tūz dotes aie sunt optia
corporis. q̄ sine labore vite non acq̄rim⁹.
¶ Ex p̄missis oibus conclusionē illā
nota doctorū cōmuniter. q̄ q̄uis qui
libet oēs alios homines ex p̄cepto te
neat in genere diligere sicut seipm. id
est. ad equale bonū. non tamen opor
tet ipsum in quēlibet sp̄cialiter z equa
liter affectu dilectiōis dirigere. Sed
dubitat cum multe sint conditiones

Preceptum III Cap. III

quibus membra Christi inuicem coniungunt
preter tactas. ut relatio uxoris ad ma-
ritum. filij ad patrem spirituales. subditi ad
prelatum. discipuli ad magistrum. et domini ad
seruum. de conuerso. Cur quibus non sit me-
ritio per Ambrosium. Rursum Bonanensis. dis-
.ij. in. iij. quod omnes reducunt ad prelatas. ut
prima uxoris ad dilectionem sui. secunda ad
dilectionem patris carnalis dilectio patris
spiritualis et plati filiter. Ultima duo ad
dilectionem domesticorum. Secundo dubita-
tur. utrum pater carnalis plus sit diligendus
quam pater spiritualis. Rursum ibidem. Rursum. in ter-
tio quod sic. quod licet pater spiritualis magna det
non tamen latere est causa beneficii quod impedit
cum non det filio illud beneficium nisi mi-
nisterialiter. Patet autem carnalis dedit fi-
lio esse nature. sic causa efficiens. et beneficium
nurtionis et doctrine. honor tamen magis
debet patri spirituali propter statum. beneficium et
etiam propter subsidium. Tertio dubitatur
an coniugatus plus teneatur diligere uxorem
quam parentes. Rursum in Thoma. quod uxor prout
git uero ut una caro. Matt. xix. Erunt
duo in carne una. ideo in effectibus diligitur
tur uxor. et maior reuerentia est parentibus
exhibenda ratione principij. Unde in quibusdam
magis debet uir assistere parentibus quam
uxori. et optimum ad uisionem carnalis co-
pule et cohabitacionis. relictis omnibus
adherere uxori. non simpliciter relictis
omnibus. quia non his que ad parentes pertinent
quibus etiam subueniendum est. Quarto du-
bitatur. an creaturas rationales licite di-
ligere possimus. Rursum. Thoma. in summa
quod non tantum ad ea ad que amicitia ha-
beat. et sicut bona que alij volumus in quantum
scilicet ex charitate volumus eas proser-
uari ad honorem dei et utilitatem hominum
Et sic deus eas diligit. Et hoc patet. xij.
gradus esse diligendi. Et quod per quod male
faciunt que canes. aues. equos. vestes. pe-
cuniam et homini plus quam aiaz uel corpus in
seculum in alijs diligitur. Quo ad secun-
dum principale. cui magis sit benefactor

dum: Rursum. Thoma. in. iij. dis. xvi. dicens
Et dicit philosophus. ix. Ethic. Illud facile non
est determinare propter multas diferen-
tias boni et necessarii. tamen hoc est tenen-
dum. quod semper magis reddendum est de-
bitum quam beneficium impendendum. ut ipse dicit
ibidem. nisi ex parte altera assit maior bo-
nitas uel necessitas. et ideo parentibus et
propinquis et benefactoribus et eis a quibus
spiritualia accipit homo magis debet elemo-
synam facere si indigeat. et ceteris pa-
ribus. melioribus magis et magis indi-
gentibus. Et sic secundum has tres conditiones
debet gradus in elemosynis prestatum. scilicet
secundum honestum. necessarium et debitum. assi-
gnare autem in singulis quantum uult alteri eorum
preferat est impossibile. quia singulares con-
ditiones que attendende sunt. infinite sunt.
et non cadunt sub arte. de his autem uicinctio
docet et prudentium consilium. hec Thoma.
Quo ad tertium principale queritur. cum
omnes debeamus diligere. an etiam peccatores
debeamus diligere. Rursum. Thoma. ij. ij. q. xliij.
et magis in. iij. dis. xxix. In peccatoribus duo
sunt consideranda. scilicet natura et culpa. Se-
cundum naturam quam a deo habent capaces
sunt beatitudinis. et ideo secundum naturam sunt ex
charitate diligendi. et sic debemus eos di-
ligere scilicet optando eis uitam eternam. peni-
tentiam de peccatis. iusticiam. et alta bona ad
uitam eternam promouentia. Sed culpa eorum
deo est contra et ei displicet. et est impedimentum
eorum salutis. Et ideo secundum illam considerationem sunt
omnes peccatores odiebantur. imo pater et mater et fi-
lij et propinqui ut docet Luc. xliij. Io. ps.
Iniquis odio habui. Unde Gregorius in pasto-
rali exponens illud psalmi. Perfectio odio
oderat illos. dicit. Inimicos dei perfectio
odio odisse est. et quod facti sunt a deo dili-
gere. et quod faciunt increpare. prout mo-
res promerere. uite perdesse. Et secundum Augustinum in
sermone quod dicit. Esto sicut ille medico. medi-
cus enim odit egritudinem. et ut liber egro-
tum febre persequatur. nolite amare uicia amici-
corum uos si amatis amicos uestros.